

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 17.11.2022).
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Лесик М., Савченко А. Академічна доброчесність. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2018.
4. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян. Варшава, 2018. С. 30-32

Тетяна Борисенко,
ад'юнкт кафедри кримінального
права та кримінології Навчально-
наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної
поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ПРИЗНАЧЕНОЇ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

З 24 лютого 2022 року Україна протистоїть збройній повномасштабній агресії з боку Росії. У зв'язку з військовою агресією РФ проти України, в країні введено воєнний стан.

В Україну з Європи та інших країн прямують вантажі з гуманітарною допомогою (медикаменти, засоби гігієни, продукти харчування, паливо, одяг, взуття, засоби індивідуального захисту та інше). Метою такої допомоги є: забезпечення національної безпеки і оборони в умовах воєнного стану.

Хоча в нашій країні і діє воєнний стан, проте це не є перешкодою для імплементації українського законодавства до європейських стандартів.

На сьогодні в Україні запроваджено спрощений порядок пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року №174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» встановлено, що на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги (у тому числі таких товарів гуманітарної допомоги, як спеціальні засоби індивідуального захисту (каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори); бронежилети, виготовлені відповідно до військових стандартів;

нитки для виготовлення бронежилетів; тканини (матеріали) для виготовлення бронежилетів) від донорів здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання в паперовій або електронній формі декларації, заповненої особою, що перевозить відповідний товар, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом без вимоги прийняття спеціального рішення спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги.

Пропуск через митний кордон України товарів гуманітарної допомоги, наведених у додатку 2 (пластини для бронежилетів, переносні радіостанції нецивільного призначення, безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення, біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) нецивільного призначення, коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення, тепловізори, прилади нічного бачення) здійснюється за умови подання до митних органів гарантійного листа кінцевого користувача товарів, який оформлюється кінцевим користувачем товарів гуманітарної допомоги (орган військового управління, визначений Міністерством оборони, правоохоронний орган, інше військове формування, утворене відповідно до закону, Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації чи підпорядкований підрозділ, визначений нею, або інший суб'єкт, що здійснює боротьбу з тероризмом відповідно до закону).

Зазначені товари підлягають взяттю в установленому порядку на облік.

Ввезення інших товарів гуманітарної допомоги, які належать до: товарів подвійного використання – здійснюється відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01. 2004 р. № 86; товарів військового призначення – відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807 [1].

«В жовтні у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулося установче засідання робочої групи щодо напрацювання нової редакції Закону України «Про гуманітарну допомогу». За словами Голови Комітету Галини Третякової, перезавантаження потребує як чинна редакція відповідного Закону, так і система надання будь-якої допомоги в Україні, зокрема, що стосується допомоги армії та благодійної допомоги.

При розробці нової редакції Закону «Про гуманітарну допомогу» робоча група при Комітеті тісно співпрацюватиме з Тимчасовою слідчою комісією із питань розслідування порушень використання гуманітарної допомоги, яка діє під головуванням народного депутата України Сергія Козирєва. Інформація про відповідні факти порушення чинного законодавства дозволить вибудувати систему, яка б не створювала можливостей для зловживань гуманітарною допомогою» [2].

«18 жовтня 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу із скороченням строку підготовки до другого читання проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (реєстр. №8076).

Законопроєкт розроблено з метою спрощення порядку включення благодійників - фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, що знизить бюрократичне навантаження на десятки тисяч волонтерів та сприятиме покращенню державної політики підтримки волонтерської діяльності.

Проєктом акту, зокрема, передбачається доповнення законодавства положенням щодо можливості подання документів для включення до Реєстру волонтерів як у письмовій, так і в електронній формі [3].

В умовах сьогодення поширеними є випадки незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Статтею 201² Кримінального кодексу України визначено, що кримінально караним є: продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі; ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі; дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану.

В примітці зазначено, що дії вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [4]. На сьогоднішній день це більше 434 тисячі 175 гривень [5, 6]. Це досить завелика сума для притягнення до відповідальності осіб, які наживаються на чужому горі, порівняно з кримінальними правопорушеннями проти власності (248,1 грн.)

Фактів незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги стає дедалі більше.

Виходячи зі статистичних даних Генеральної прокуратури України станом на 01.11.2022 у Єдиному реєстрі досудових розслідувань зареєстровано 368 кримінальних правопорушень за ст. 201² КК України, із них: у 53 кримінальних провадженнях особам повідомлено про підозру, 17 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом, розглянуто судом 2 провадження, закрито 35 проваджень, інші провадження залишаються без прийнятого рішення [7].

Поширеними є факти продажу гуманітарної допомоги, призначеної для Збройних Сил України (автомобілі, військова амуніція, медикаменти, продукти харчування, тощо), які кваліфікуються за ч. 3 ст. 201² КК України.

3 травня 2022 року по теперішній час такі факти виявлено та задокументовано в: **Чернівецькій; Одеській; Кіровоградській; Волинській; Київській; Рівненській; Івано-Франківській, Хмельницькій та Львівській** областях [8].

Як на мене, це далеко не всі факти, є і інші, які залишилися поза обліком.

Предметом скоєних злочинів даної категорії виступає гуманітарна допомога, ввезена на територію нашої країни з Європи, яка призначена для ЗСУ (транспортні засоби, бронезилети, захисні шоломи, медикаменти, одяг та взуття, а також продукти харчування). Суми від продажу допомоги коливаються від 600 тисяч до 1 мільйона гривень.

У більшості випадків **суб'єктами** таких злочинів є працівники благодійних організацій, підприємці, а також громадяни, які представлялися волонтерами. Є випадки, коли в таких злочинах фігурують депутати місцевих та обласних рад, які через створені ними благодійні фонди ввозили на територію України гуманітарну допомогу для ЗСУ. Проте, замість того, щоб передати її на потреби армії, продавали її третім особам і отримували за це гроші. І, як правило, такі кримінальні правопорушення скоюють не одноособово, а в групах. Такі злочини мають не один епізод, є факти документування до 20 епізодів.

Що стосується документального оформлення, то в деяких випадках така допомога передавалась військовим частинам на безоплатній основі за актами-приймання. В реалії вона продавалась за гроші третім особам.

Звісно, кримінальні правопорушення даної категорії не відносяться до злочинів проти основ національної безпеки України, а є правопорушеннями у сфері господарської діяльності. Проте, їх поширеність негативно впливає, як на особисту безпеку кожного громадянина, так і на національну безпеку. Це впливає з того, що коли наші військові не отримують той об'єм гуманітарної допомоги, який є життєво необхідним, а недобросовісні громадяни на цьому наживаються, і відповідно забезпечення національної безпеки здійснюється не на тому рівні, який має бути в країні з європейськими стандартами.

Саме тому, необхідно виявляти та документувати всі факти продажу гуманітарної допомоги. Для цього потрібні подальші кроки щодо вдосконалення українського законодавства. Зокрема, розробити прозору Єдину комплексну інформаційну систему з даними щодо донорів, отримувачів, набувачів, виду та об'єму допомоги, а також складів її зберігання. Змін потребує і сама стаття 201² КК України, тому що незаконне використання гуманітарної допомоги не має охоплювати лише її продаж або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, а інші (розтрата, привласнення, заволодіння). Крім того, необхідно зменшити мінімальну межу для притягнення до кримінальної відповідальності.

Перелік використаних джерел

1. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року №174. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#n11> (дата звернення: 18.11.2022).

2. У Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розпочалося напрацювання нової редакції Закону України "Про гуманітарну допомогу" веб-сайт. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/229538.html (дата звернення 18.11.2022).

3. Спрощено порядок включення волонтерів до відповідного Реєстру. *Юридична газета online.* веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/sproshcheno-poryadok-vklyuchennya-volonteriv-do-vidpovidnogo-reestru.html> (дата звернення 18.11.2022).

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 18.11.2022).

5. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3914> (дата звернення 18.11.2022).

6. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02 грудня 2021 року № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#n4> (дата звернення 18.11.2022).

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за вересень 2022 року веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 18.11.2022).

8. Гуманітарна допомога. *Останні новини.* веб-сайт. URL: <https://tsn.ua/tags/%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0> (дата звернення 18.11.2022).